

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ЗІНКЕВИЧ Олександр Вячеславович

УДК 630*94(477)(043.3)

**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ
ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Чернігів – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Чернігівська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Дубина Максим Вікторович,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та
страхування.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Поліщук Євгенія Анатоліївна,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри корпоративних фінансів і
контролінгу;

кандидат економічних наук, доцент
Жаворонок Артур Віталійович,
Чернівецький національний університет імені Юрія
Федьковича Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри публічних, корпоративних фінансів та
фінансового посередництва.

Захист дисертації відбудеться «08» жовтня 2020 р. о 15⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 79.051.04 Національного університету «Чернігівська політехніка» за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, ауд. 318.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного університету «Чернігівська політехніка» за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Автореферат розісланий «07» вересня 2020 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

В. В. Виговська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Галузь лісового господарства є невід'ємною складовою розвитку реального сектору економіки й відіграє важливу роль у розбудові національного господарства країни. Проте функціонування лісогосподарських підприємств залежить від наявності та доступності фінансових ресурсів, які можуть бути спрямовані на їхній інноваційний розвиток та розширення виробництва. В Україні у сфері фінансового забезпечення розвитку таких суб'єктів економіки, враховуючи тривалий період відсутності реформ, існують системні проблеми, які потребують вирішення, а саме: дефіцит фінансових ресурсів, що стримує економічний розвиток лісогосподарських підприємств, неефективна система бюджетного фінансування таких економічних суб'єктів, їхня низька фінансова самостійність, несприятливі умови для залучення інвестицій до цієї галузі, складність з отриманням позик у фінансових установах. Окреслене актуалізує необхідність створення в країні умов для забезпечення розвитку лісогосподарських підприємств необхідними фінансовими ресурсами й зумовлює необхідність проведення нових досліджень у цій сфері. Особливої наукової ваги набуває наукове переосмислення діючих механізмів фінансування діяльності лісогосподарських підприємств, та пошуку нових інструментів підвищення обсягів фінансування лісового господарства.

Питання розвитку лісового господарства як складової частини національного господарства у своїх працях вивчали такі українські вчені: М. Бизова, Я. Бойко, А. Бровдій, А. Дейнека, В. Голян, О. Дребот, Р. Дубас, А. Карпук, Ю. Кільчицький, М. Кизим, К. Кудряшова, С. Лебедевич, Р. Леньо, С. Макаренко, О. Мельниченко, В. Мікловда, Є. Мішенін, Ю. Несторяк, Н. Попадинець, І. Синякевич, В. Хаустова, Н. Юрків та інші. Особливості функціонування лісового господарства досліджували відомі закордонні науковці, а саме: M. Agnoletti, J. Arce, R. Cavatassi, A. Contreras-Hermosilla, J. Dargavel, E. Johann, P. Katila, P. Minang, R. Camino, N. Lundgren, E. Oriola.

Проблема формування фінансового забезпечення розвитку діяльності підприємств реального сектору економіки висвітлені в наукових працях таких учених: Т. Васильєва, І. Думанська, О. Гудзь, О. Євтушенко, М. Забаштанський, В. Захаров, В. Ільчук, О. Калмиков, М. Кужелєв, В. Лебідь, А. Левченко, Т. Майорова, М. Маргасова, Ж. Лозінська, Н. Резнік, Л. Селіверстова, Г. Станко, С. Фролов, Т. Шпомер, О. Харковин, А. Череп, І. Чугунов, С. Шкарлет.

Теорія та практика фінансування діяльності лісогосподарських підприємств перебувають у центрі наукового інтересу В. Винятинської, Н. Висоцької, В. Голяна, С. Данькевича, О. Дзюбенка, М. Дубини, А. Жаворонка, А. Калашнікова, А. Карпука, І. Лицура, А. Макаренко, Ю. Марчука, Є. Поліщук, А. Торосова, М. Цалан.

Зважаючи на численні наукові праці зазначених учених, які присвячені концептуальним засадам фінансування розвитку лісогосподарських підприємств, зазначимо, що теоретичні, методичні та прикладні положення формування фінансового забезпечення для розбудови галузі лісового господарства на сьогодні залишаються недостатньо вивченими та вимагають

уточнення та поглиблення. Подальшого наукового обґрунтування потребують параметри й системні властивості фінансового забезпечення розвитку лісового господарства. Важливим залишається теоретичне обґрунтування механізму фінансування діяльності лісогосподарських підприємств та пошук резервів підвищення обсягів фінансування таких суб'єктів господарювання. Актуальність, складність, практична важливість та недостатня опрацьованість зазначених проблем зумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили її мету, завдання, структуру та зміст.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами.

Дисертаційну роботу виконано в межах планів науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» МОН України за темами: «Стратегічні пріоритети та механізми фінансового забезпечення інноваційного розвитку базових галузей національного господарства» (№ державної реєстрації 0118U004407), у межах якої автором конкретизовано сутність таких дефініцій, як «фінансове забезпечення», «фінансове забезпечення розвитку лісового господарства»; «Теоретико-прикладні аспекти фінансових стимулів розвитку суб'єктів господарювання в умовах нестаціонарної економіки» (№ державної реєстрації 0118U004408), де дисертантом обґрунтовано особливості функціонування механізму фінансового забезпечення розвитку лісового господарства; «Науково-прикладні засади управління фінансово-економічною безпекою на макро-, мезо- та мікрорівні» (№ державної реєстрації 0118U004409), у межах якої автором поглиблено теоретичні та прикладні положення підвищення обсягів фінансування діяльності лісогосподарських підприємств та забезпечення їх стабільного функціонування.

Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних засад та розроблення науково-практичних пропозицій щодо вдосконалення фінансового забезпечення розвитку лісового господарства України.

Для досягнення цієї мети в роботі поставлено такі завдання:

- з'ясувати сутнісний зміст та специфічні риси фінансового забезпечення розвитку лісового господарства;
- розвинути теоретичне обґрунтування організації фінансового забезпечення розвитку лісового господарства, висвітлити його цілі та завдання;
- визначити методичний інструментарій діагностики ефективності організації фінансового забезпечення розвитку лісового господарства;
- охарактеризувати фінансовий стан галузі лісового господарства в Україні;
- ідентифікувати поточні тенденції та особливості формування фінансового забезпечення діяльності лісогосподарських підприємств;
- розробити концептуальний базис функціонування механізму фінансового забезпечення розвитку лісового господарства;
- сформувати науково-практичні рекомендації щодо нарощення обсягів та підвищення ефективності фінансового забезпечення розвитку лісового господарства;

– здійснити моделювання кореляції між основними фінансовими показниками діяльності лісогосподарських підприємств в Україні.

Об’єктом дослідження є фінансові відносини, що виникають у процесі розвитку лісового господарства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні аспекти фінансового забезпечення розвитку лісогосподарських підприємств в Україні.

Методи дослідження. У дисертації використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, що дало змогу забезпечити наукову цілісність дослідження. Зокрема, застосовано такі методи: *аналіз, синтез, індукція та дедукція* – для уточнення сутності понять, як «фінансове забезпечення», «фінансове забезпечення розвитку лісового господарства» (підп. 1.1, 1.2); *системний* – для обґрунтування сутності фінансового забезпечення розвитку лісового господарства як цілісної системи, опису її структури та властивостей (підп. 1.1, 1.2); *статистичний аналіз, метод порівняння* – для проведення дослідження сучасного стану розвитку лісового господарства в Україні, визначення поточних трендів фінансового забезпечення діяльності лісогосподарських підприємств (підп. 2.1, 2.2); *індексний аналіз* – для оцінки динаміки показників фінансування розвитку лісового господарства (підп. 2.2); *абстрагування* – для виокремлення базових перешкод у фінансуванні розвитку лісогосподарських підприємств (підп. 2.3); *логічного узагальнення* – для конкретизації основних пропозицій покращення фінансового забезпечення розвитку галузі лісового господарства (підп. 3.1, 3.2); *економіко-математичного моделювання* – для оцінювання кореляційних залежностей між фінансовими показниками результативності діяльності лісогосподарських підприємств та окремими макроекономічними показниками розбудови національного господарства (підп. 3.3); *графоаналітичної візуалізації* – для наочного подання результатів дослідження, статистичної інформації.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові та законодавчі акти України з питань функціонування лісового господарства, наукові праці провідних вітчизняних та закордонних науковців у сфері дослідження особливостей формування фінансового забезпечення розвитку лісогосподарських підприємств в Україні, дані Міністерства фінансів України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Державної служби статистики України, Державного агентства лісових ресурсів України, аналітичні матеріали Національного банку України, інформаційні ресурси мережі Інтернет, особисті спостереження та розрахунки дисертанта.

Наукова новизна одержаних результатів. Найбільш суттєві результати, які характеризують наукову новизну роботи, полягають у такому:

удосконалено:

– теоретичні положення розбудови механізму фінансового забезпечення розвитку лісового господарства в частині обґрунтування його мети, функцій, суб’єктів, методів та відповідних їм інструментів, принципів, які були розширені такими: транспарентності, інформатизації, самостійності, мотивації, екологізації. Це сприятиме вдосконаленню сформованої моделі фінансування

діяльності лісогосподарських підприємств та її адаптації до сучасних ринкових умов економічного розвитку країни;

– систематизацію неформальних чинників розвитку лісового господарства, які були розширені такими групами: за рівнем локалізації (на державному рівні; на рівні лісогосподарських підприємств) та масштабом прояву (галузь лісового господарства, система її фінансового забезпечення). Такий підхід дозволив виокремити деструктивні процеси, які відбуваються в галузі лісового господарства, та запропонувати диверсифіковані заходи зниження їхнього негативного впливу на розвиток системи фінансування господарюючих суб'єктів у цій сфері;

– методичний підхід до оцінки стану лісового господарства, який на відміну від наявної практики передбачає визначення індексу динаміки розвитку галузі лісового господарства, який запропоновано розраховувати на основі визначення субіндексів окремих компонентів цієї галузі, зокрема: лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві; лісозаготівля; надання допоміжних послуг у лісовому господарстві; збирання дикорослих недеревних продуктів. Використання такого підходу дозволило визначити причинно-наслідкові зв'язки існування трендів у діяльності лісогосподарських підприємств та, з урахуванням цього, конкретизувати перешкоди в їх фінансовому забезпеченні;

– науково-методичний підхід до визначення пріоритетних завдань організації фінансового забезпечення лісогосподарських підприємств, який, на відміну від інших, ґрунтується на використанні методології регресійно-кореляційного аналізу, що дозволило на основі результатів побудови однофакторних кубічних моделей кореляції між базовими фінансовими показниками діяльності цих суб'єктів господарювання виявити основні диспропорції в системі фінансового забезпечення їхньої діяльності;

набули подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат фінансової науки в частині уточнення змісту таких дефініцій: «фінансове забезпечення», в якому акцент зроблено на висвітленні процесних та суб'єктних особливостей формування такого забезпечення; «лісове господарство», яке запропоновано розглядати через виокремлення базових специфічних рис процесу виробництва лісових ресурсів та галузевих особливостей функціонування лісогосподарських підприємств; «фінансове забезпечення розвитку лісового господарства», сутність якого представлено через використання динамічного та процесного підходів до конкретизації механізму виникнення та функціонування фінансових відносин у процесі розвитку лісогосподарських підприємств. Це дозволило поглибити теоретичний базис здійснення зазначеного типу фінансового забезпечення, конкретизувати його базові ознаки, до яких віднесено такі: процес; суб'єктність; взаємодія; розвиток; поліфункціональність; матеріальна результативність;

– наукові підходи до трактування сутності дефініції «система фінансового забезпечення розвитку лісового господарства», яку запропоновано розглядати як цілісний об'єкт дослідження, сукупність фінансових відносин між різними економічними суб'єктами, які виникають у процесі акумуляції, розпорядження

та використання фінансових ресурсів для забезпечення розвитку галузі матеріального виробництва, що вивчає, веде облік і відтворення, охорону й захист лісів, а також здійснює регулювання їх використання з метою задоволення потреб економічних суб'єктів у лісових та пов'язаних із ними інших ресурсів. Використання методології системного підходу до розгляду сутності зазначеної системи дало змогу визначити її властивості, принципи функціонування та розвитку, конкретизувати та розширити базові особливості існування такої системи;

– концептуальні положення виокремлення та аргументації базових детермінант удосконалення системи фінансового забезпечення розвитку лісового господарства, які систематизовано залежно від центру відповідальності їх впровадження, що дозволило виділити такі групи окреслених заходів: 1) макросистемні: зміна моделі формування фінансового забезпечення лісогосподарських підприємств; використання програмно-цільового методу фінансування бюджетного фінансування; сприяння доступності позикових коштів для лісогосподарських підприємств, виділення коштів для часткового погашення відсотків за кредитами; 2) мікросистемні: підвищення кваліфікації керівників лісогосподарських підприємств у сфері залучення позикових коштів; забезпечення ефективного використання власних фінансових ресурсів; активне залучення партнерів для реалізації спільних ідей щодо розширення виробничих можливостей лісогосподарських підприємств та отримання додаткових доходів; впровадження інноваційних технологій для найкращого використання лісової сировини різних видів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в доведенні основних положень, викладених у дисертації, до рівня методичних розробок та практичних рекомендацій щодо вдосконалення фінансового забезпечення розвитку лісового господарства в Україні.

Результати дослідження сучасного стану галузі лісового господарства в Україні, аналіз поточних тенденцій фінансового забезпечення розвитку лісогосподарських підприємств, їхню роль у соціально-економічному розвитку окремих територій Полісся враховано Департаментом розвитку економіки та сільського господарства Чернігівської обласної державної адміністрації при розробці Стратегії розвитку Чернігівщини до 2027 року (довідка від 29.01.2020 р. № 01-01-18/657); аналітична інформація про особливості фінансової діяльності лісогосподарських підприємств, базові положення функціонування системи їх фінансового забезпечення використовуються у діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль» (довідка від 26.12.2019 р. № Д1-В89/62/171/7) при розгляді можливостей надання позик таким підприємствам; науково-прикладні положення щодо функціонування галузі лісового господарства враховуються Поліським фондом міжнародних та регіональних досліджень у процесі підготовки проєктів у сфері раціонального природокористування, розробки й реалізації заходів щодо підвищення екологічної культури та екологічного виховання населення (довідка від 16.01.2020 р. № 15). Результати дослідження використані в навчальному процесі Чернігівського національного технологічного університету при

викладанні дисциплін «Фінанси підприємств», «Фінансовий менеджмент», «Корпоративні фінанси» (довідка від 28.09.2019 р. № 305/08-768).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки й рекомендації, які виносяться на захист, одержані автором самостійно. З праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї, які є результатом особистої роботи здобувача. Авторський внесок у працях, опублікованих у співавторстві, конкретизовано у списку публікацій.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати, що викладені в дисертації, оприлюднені на 5 міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки – 2017: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства» (м. Чернігів, 2017 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті» (м. Одеса, 2019 р.); VIII Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економіко-управлінські, правові та соціокультурні аспекти» (м. Чернігів, 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні правові системи світу: тенденції та фактори розвитку» (м. Запоріжжя, 2019 р.); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Підприємництво та бізнес-адміністрування» (м. Харків, 2020 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи опубліковано в 11 наукових працях, серед яких: 6 статей у наукових фахових виданнях України; 5 праць апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій – 9,7 друк. арк.; особисто автору належить – 6,5 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 220 сторінок машинописного тексту. Робота містить 30 таблиць, 20 рисунків та 5 додатків. Список використаних джерел налічує 219 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

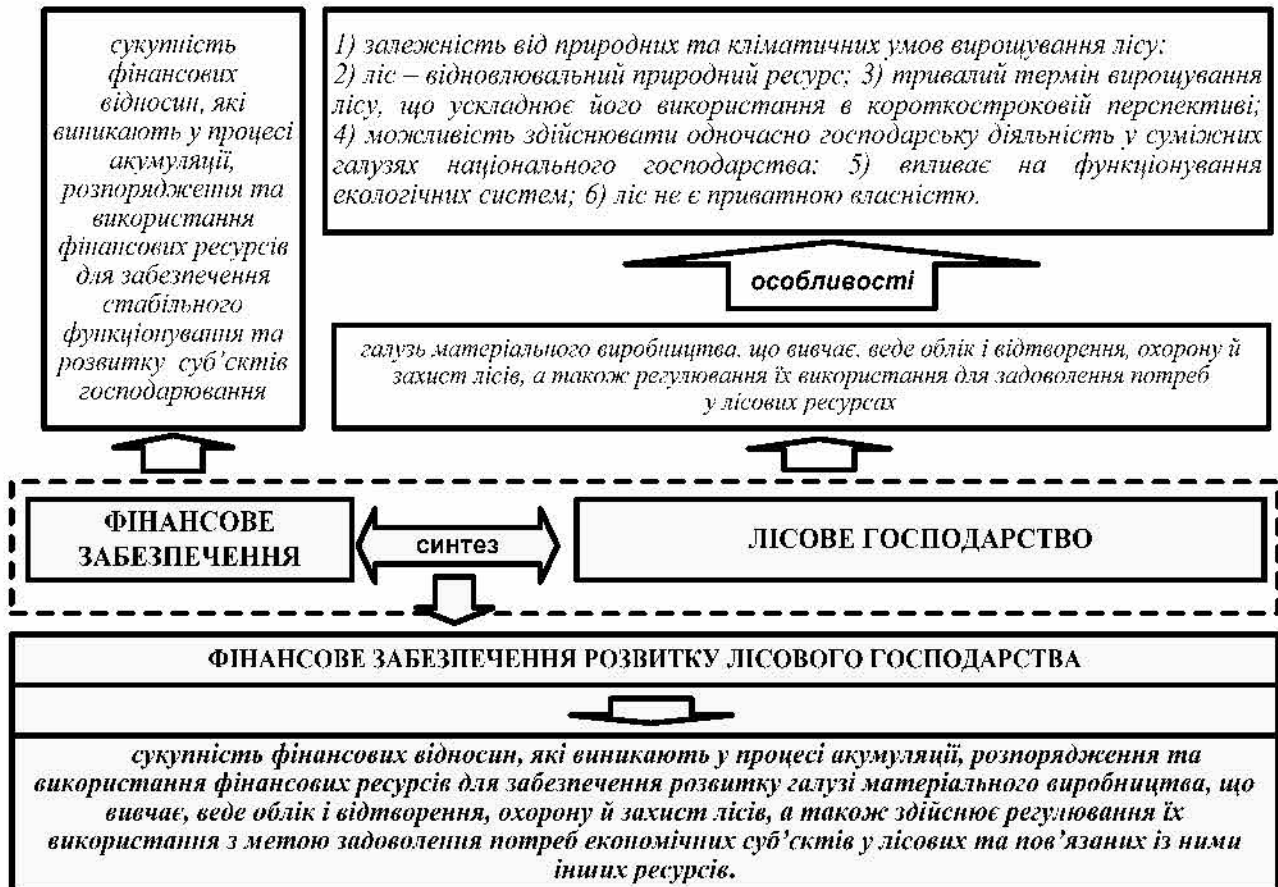
У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, відображено новизну наукових положень та охарактеризовано теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі – «**Теоретичні засади фінансового забезпечення розвитку лісового господарства**» – розкрито зміст системи фінансового забезпечення розвитку лісового господарства, визначено її властивості та принципи формування і функціонування, систематизовано базові чинники, що впливають на розвиток такої системи.

Аналіз наукових праць вітчизняних і закордонних учених дозволив визначити сутність дефініцій «фінансове забезпечення», «лісове господарство» як окремої галузі національної економіки, описати особливості її функціонування, що дало можливість обґрунтувати зміст категорії «фінансове

забезпечення розвитку лісового господарства» (рис. 1). Це було реалізовано через використання двох наукових підходів до уточнення змісту такого забезпечення: динамічного – конкретизація особливостей такого забезпечення через визначення його ролі в процесі розвитку галузі лісового господарства; процесного – на основі визначення етапів виникнення фінансових відносин між лісгосподарськими підприємствами та власниками фінансових ресурсів. Такий підхід дав змогу розширити теоретичні положення визначення сутності дефініції «фінансове забезпечення розвитку лісового господарства» та конкретизувати її базові ознаки, а саме: процес; суб'єктність; взаємодія; розвиток; поліфункціональність; матеріальна результативність.

Рис. 1. Концептуальні аспекти розгляду сутності дефініції «фінансове забезпечення розвитку лісового господарства»

Джерело: складено автором.

Грунтуючись на ключових положеннях системного підходу надано наукові пояснення змісту поняття «система фінансового забезпечення розвитку лісового господарства», яку запропоновано розглядати як цілісний об'єкт дослідження, сукупність фінансових відносин між різними економічними суб'єктами, що виникають у процесі акумуляції, розпорядження та використання фінансових ресурсів для забезпечення розвитку галузі матеріального виробництва, яка вивчає, веде облік і відтворення, охорону й захист лісів, а також здійснює регулювання їх використання з метою задоволення потреб економічних суб'єктів у лісових та пов'язаних із ними інших ресурсів (рис. 2).

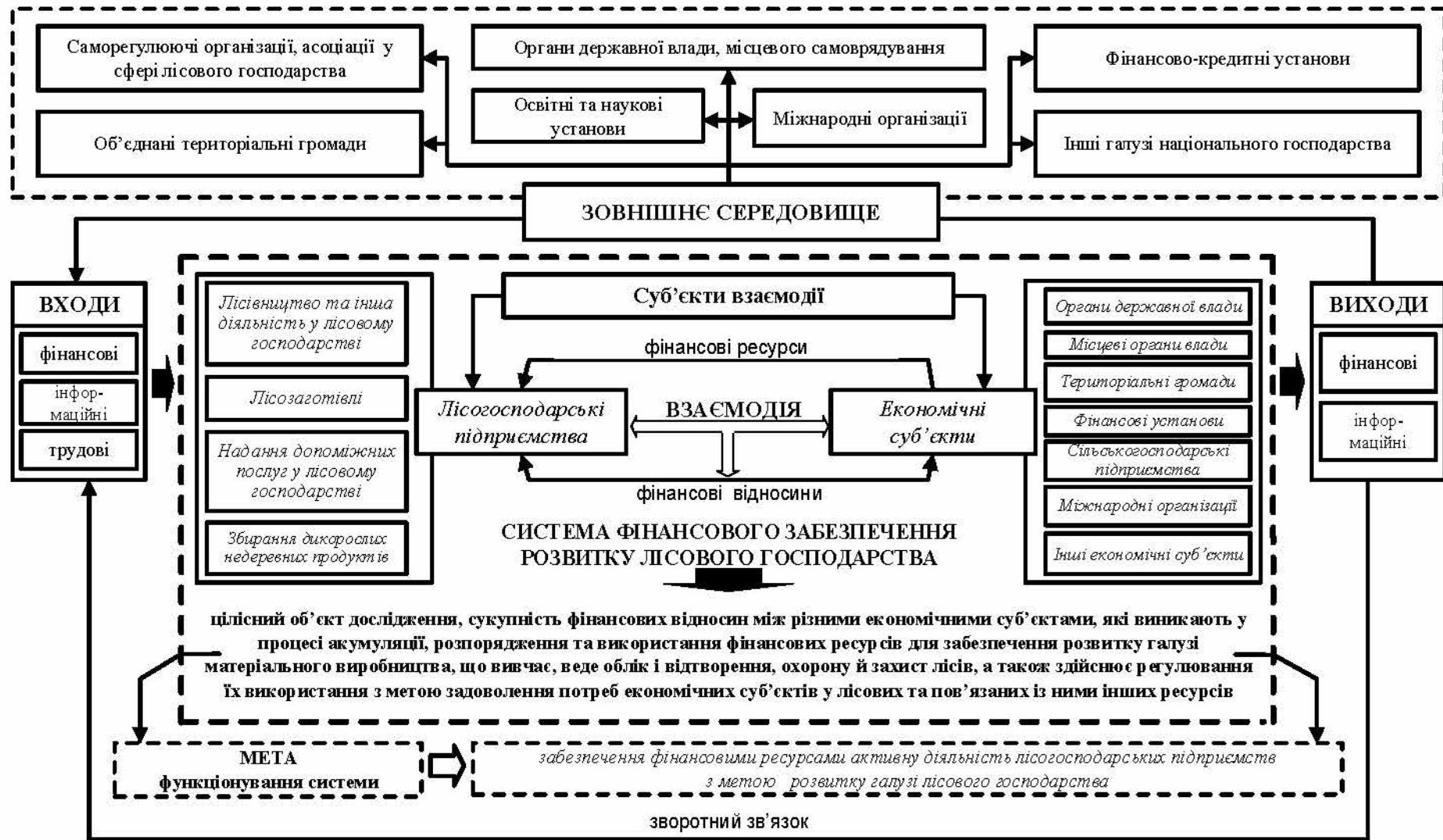

Рис. 2. Система фінансового забезпечення розвитку лісового господарства

Джерело: складено автором.

Принциповою відмінністю авторського підходу до розгляду сутності фінансового забезпечення розвитку лісового господарства від інших є розгляд його як цілісного об'єкта, окремого компонента складнішої системи галузі лісового господарства за допомогою використання методології системного підходу, що дало можливість обґрунтувати окремі сутнісні ознаки такого забезпечення, уточнити його складові та базові передумови активізації процесів фінансування розвитку лісогосподарських підприємств.

У дисертації представлено систематизацію та розкрито зміст базових чинників організації фінансового забезпечення розвитку лісового господарства, враховуючи його залежність від умов економічного середовища, в якому функціонують лісогосподарські підприємства. Зокрема виділені такі групи факторів: політичні, економічні, соціальні, організаційні, інституційні та неформальні. Враховуючи специфічні риси розвитку вітчизняної галузі лісового господарства, наявність значної кількості латентних тіньових процесів, які відбуваються в її межах, у дисертації увага була приділена обґрунтуванню природи саме неформальних чинників та їхньому впливу на функціонування цієї галузі. На рис. 3 представлений результат систематизації таких факторів.

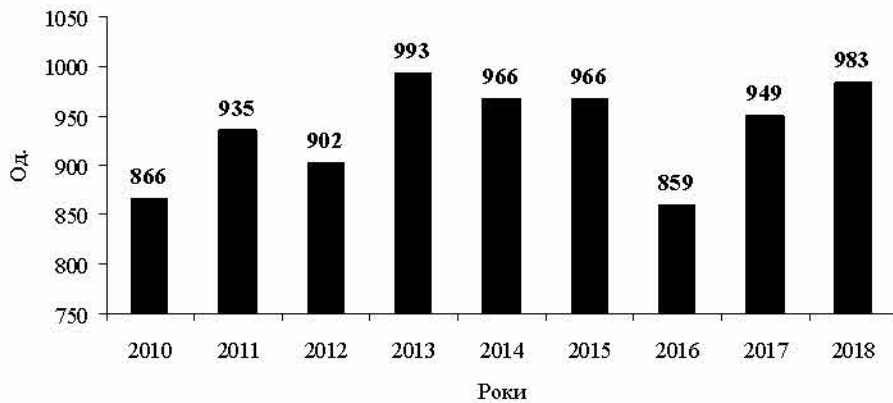
Ознаки	<i>Галузь лісового господарства</i>	<i>Система фінансового забезпечення розвитку лісового господарства</i>
<i>Державний рівень</i>	<ul style="list-style-type: none"> – незаконна вирубка лісів по всій країні; – корупційні схеми вивозу деревини за кордон; – так звана «приватизація» лісових масивів окремими політиками та бізнесменами; – відсутність відчуття відповідальності за протиправні дії; – низька правова культура населення; 	<ul style="list-style-type: none"> – непрозорий розподіл бюджетних коштів; – корупційні схеми неефективного використання бюджетних ресурсів;
<i>Рівень лісо-господарських підприємств</i>	<ul style="list-style-type: none"> – браконьєрство; – незаконна зайнятість; – взаємопорука та взаємопідтримка у здійсненні незаконних дій; – нелегальна лісогосподарська діяльність приватних домогосподарств; – відсутність екологічної культури, культури користування лісом. 	<ul style="list-style-type: none"> – додаткові тіньові доходи від збуту лісової сировини; – додаткові тіньові доходи від надання додаткових, суміжних послуг.

Рис. 3. Систематизація неформальних чинників формування фінансового забезпечення розвитку лісового господарства в Україні

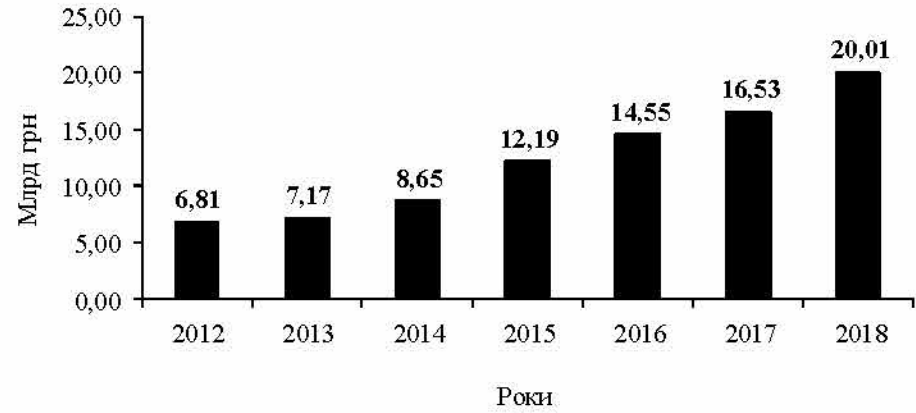
Джерело: складено автором.

Врахування окреслених неформальних чинників при розробці заходів розбудови галузі лісового господарства є обов'язковою умовою для підвищення обсягів фінансування діяльності лісогосподарських підприємств.

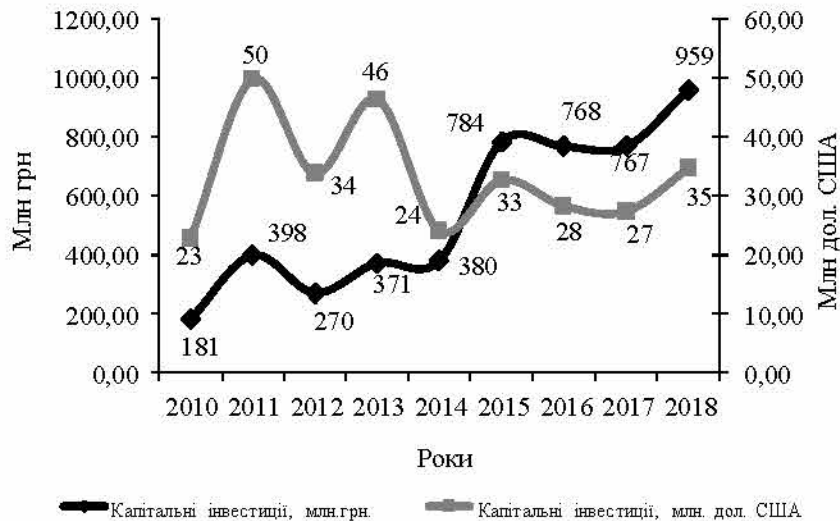
У другому розділі – **«Дослідження сучасних тенденцій фінансового забезпечення розвитку лісового господарства в Україні»** – здійснено комплексне дослідження фінансового стану галузі лісового господарства, охарактеризовано сучасні тенденції фінансового забезпечення функціонування лісогосподарських підприємств та виокремлено й обґрунтовано базові перешкоди, які стримують зростання обсягів фінансування діяльності цих суб'єктів господарювання (рис. 4).

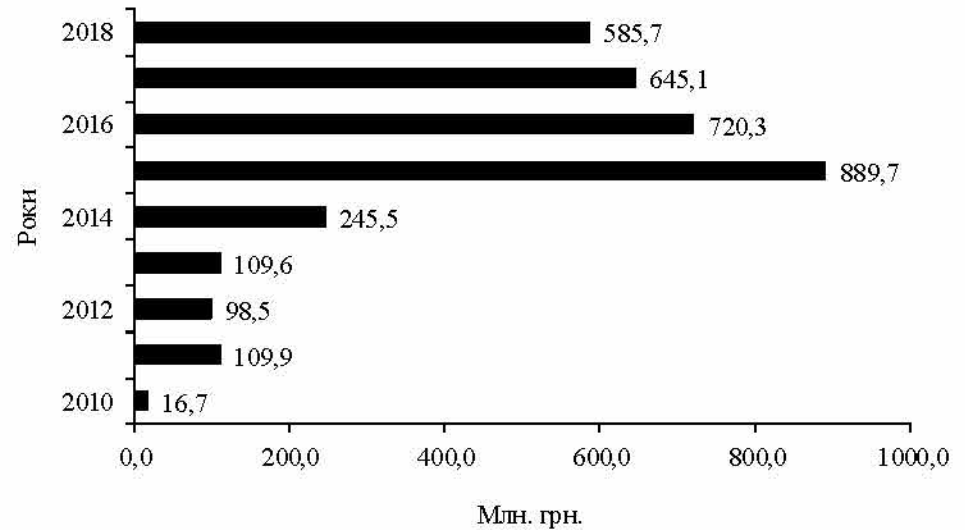
Загальна кількість підприємств у галузі лісового господарства та лісозаготівлі

Обсяг виробленої продукції лісогосподарськими підприємствами

Обсяг капітальних інвестицій у галузь лісового господарства та лісозаготівлі

Чистий прибуток, що був отриманий лісогосподарськими підприємствами

Рис. 4. Аналітична інформація щодо сучасного стану галузі лісового господарства в Україні

Джерело: складено автором.

Дані рис. 4 засвідчують, що у 2018 році в Україні функціонувало 983 лісогосподарських підприємства, які виробили своєї продукції на загальну суму 20,01 млрд грн. Варто зазначити, що протягом 2010–2018 років кількість зазначених підприємств в Україні постійно змінювалася, проте це не вплинуло на позитивний тренд зростання виробництва в галузі лісового господарства. Дані свідчать, що у 2018 році зазначені суб'єкти господарювання змогли залучити у власний розвиток 958 млн грн капітальних інвестицій, джерелами яких були як їхні власні кошти, так і додаткові обсяги фінансування від інших економічних суб'єктів. Зазначимо, що протягом 2010-2018 років спостерігається позитивний тренд зростання таких інвестицій. Проте врахування фактора девальвації національної валюти у 2014-2015 роках свідчить про суттєве скорочення інвестицій у галузь лісового господарства. У 2018 році таких ресурсів було залучено на загальну суму 35 млн дол. США, що відповідає показникам 2015 та 2012 років.

Обсяг чистого прибутку, отриманого лісогосподарськими підприємствами у 2015-2018 роках у номінальному виразі, знижувався. У 2018 році його розмір становив 585,7 млн грн, що менше за аналогічний показник 2017 року на 59,4 млн грн, або більше ніж на 10 %. Відповідно при зростанні загальних обсягів виробництва лісогосподарської продукції, чистий прибуток лісогосподарських підприємств, починаючи з 2015 року, постійно знижується.

З метою визначення основних тенденцій у функціонуванні галузі лісового господарства та системи її фінансового забезпечення, виокремлення базових центрів розвитку цієї галузі та відповідних типів лісогосподарських підприємств для активізації передусім процесів фінансування їхньої діяльності було розроблено на основі використання кількісних економічних та фінансових показників роботи лісогосподарських підприємств методичний підхід до оцінювання динаміки такого розвитку. У межах такого підходу було визначено чотири етапи його реалізації з обґрунтуванням сукупності параметрів, які варто визначати на кожному з них. Узагальнюючим показником такої оцінки запропоновано розглядати індекс динаміки розвитку лісового господарства:

$$I_F^D = \alpha \cdot I_{ЛВ}^d + \beta \cdot I_{ЛГ}^d + \gamma \cdot I_{НП}^d + \lambda \cdot I_{ДП}^d, \quad (1)$$

де I_F^D – індекс динаміки розвитку лісового господарства;

$\alpha, \beta, \gamma, \lambda$ – коригувальні коефіцієнти для врахування рівня розвитку окремих підсистем галузі лісового господарства;

$I_{ЛВ}^d$ – індекс динаміки розвитку лісівництва та іншої діяльності в лісовому господарстві;

$I_{ЛГ}^d$ – індекс динаміки розвитку лісозаготівель;

$I_{НП}^d$ – індекс динаміки обсягів збирання дикорослих недеревних продуктів;

$I_{ДП}^d$ – індекс динаміки обсягів надання допоміжних послуг у лісовому господарстві.

На рис. 5 наведено результати розрахунку комплексного індексу динаміки розвитку лісового господарства.

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ДИНАМІКИ РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Індекс динаміки розвитку лісового господарства $\Rightarrow I_F^D = \alpha * I_{ЛВ}^d + \beta * I_{ЛГ}^d + \gamma * I_{НП}^d + \lambda * I_{ДП}^d$

Розрахунок індексів динаміки розвитку окремих компонентів галузі лісового господарства $\Rightarrow I_n^d = \sqrt[5]{I_{ent}^N * I_{Inv}^{Cap} * I_{Pr.} * I_{Eq.} * I_{Inc}^{net}}$

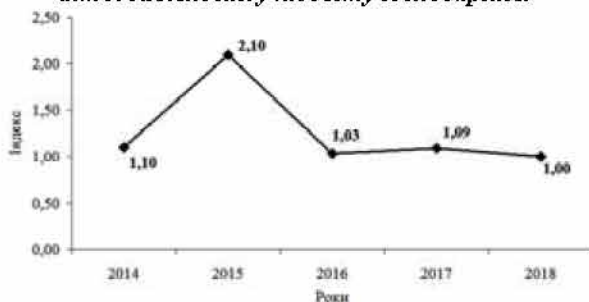
- I_{ent}^N – індекс динаміки кількості лісгосподарських підприємств в t період;
- I_{Inv}^{Cap} – індекс динаміки капітальних інвестицій в t період;
- $I_{Pr.}$ – індекс динаміки рентабельності лісгосподарських підприємств в t період;
- $I_{Eq.}$ – індекс динаміки власного капіталу лісгосподарських підприємств в t період;
- I_{Inc}^{net} – індекс динаміки чистого прибутку лісгосподарських підприємств в t період.

визначення індексів за окремими показниками

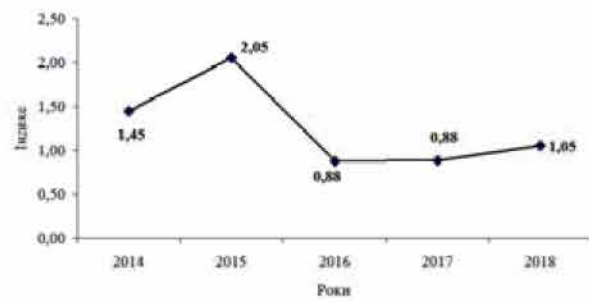
$$I_M = \frac{M_t}{M_{t-1}}$$

РЕЗУЛЬТАТИ РОЗРАХУНКУ

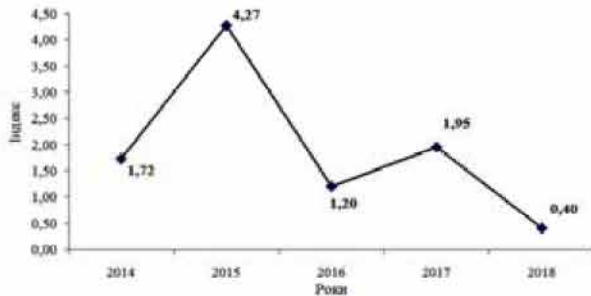
Індекс динаміки розвитку лісівництва та іншої діяльності у лісовому господарстві

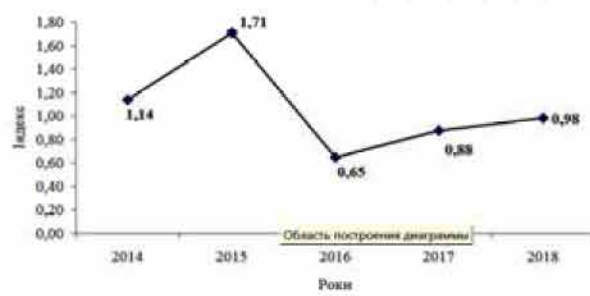
Індекс динаміки розвитку лісозаготівель

Індекс динаміки обсягів збирання дикорослих недеревних продуктів

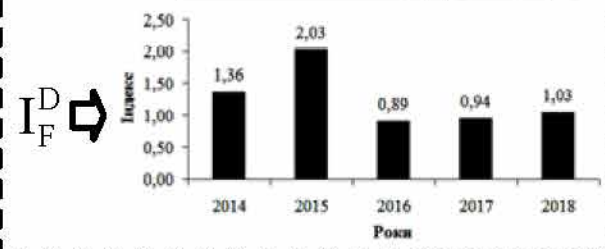
Індекс динаміки обсягів надання допоміжних послуг у лісовому господарстві

Коригувальні коефіцієнти для врахування рівня розвитку окремих підсистем галузі лісового господарства

Питома вага обсягу продукції лісівництва та іншої діяльності у лісовому господарстві у загальному обсязі виробленої продукції в галузі	α	0,18	0,17	0,19	0,21	0,21
Питома вага обсягу продукції лісозаготівель у загальному обсязі виробленої продукції в галузі	β	0,73	0,75	0,76	0,72	0,74
Питома вага обсягу продукції збирання дикорослих недеревних продуктів у загальному обсязі виробленої продукції в галузі	γ	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00
Питома вага обсягу допоміжних послуг у загальному обсязі виробленої продукції в галузі	λ	0,09	0,07	0,05	0,05	0,04

ІНДЕКС ДИНАМІКИ РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Рис. 5. Результати розрахунку індексу динаміки розвитку лісового господарства в Україні

Джерело: складено автором.

Дані рис. 5 свідчать, що у 2018 році індекс динаміки розвитку галузі лісового господарства в Україні становив 1,03, що більше за аналогічні показники у 2016-2017 роках (0,89 та 0,94 відповідно). Однак у порівнянні з даними 2014-2015 років можна констатувати значний спад розвитку цієї галузі в Україні. Стрімке падіння показника окресленого індексу насамперед пов'язано зі зменшенням господарської діяльності у сфері лісозаготівель, оскільки загальний обсяг виробництва лісогосподарських підприємств на більше ніж 70,0 % залежить від активної роботи цих суб'єктів господарювання в цій сфері. Зниження індексу динаміки розвитку лісозаготівель з 2,05 у 2015 році до 0,88 у 2016 році мало сильний деструктивний вплив на показник загального індексу динаміки розвитку лісового господарства в Україні. Відповідно формування умов для підвищення обсягів фінансування саме лісозаготівель дозволяє в короткостроковому періоді забезпечити активний розвиток усієї галузі лісового господарства. У довгостроковій стратегії наявність вільних коштів від реалізації лісової продукції дозволить лісогосподарським підприємствам розвивати інші напрями власної діяльності.

У третьому розділі – **«Науково-прикладні положення фінансового забезпечення розвитку лісового господарства»** – визначено та формалізовано концептуальний базис функціонування механізму фінансового забезпечення розвитку лісового господарства; запропоновано прикладні заходи підвищення обсягів фінансування лісогосподарських підприємств в Україні; проведено економіко-математичне моделювання кореляції між основними фінансовими показниками діяльності лісогосподарських підприємств.

Розвиток галузі лісового господарства можливий лише через формування належних обсягів фінансування роботи лісогосподарських підприємств, що дозволить їм впроваджувати інноваційні технології та розширити власну діяльність, підвищити обсяги виробництва. Проте нині окреслені суб'єкти господарювання не мають необхідних ресурсів і це стримує їхній розвиток. Така ситуація пов'язана не лише з доступністю фінансових ресурсів для використання, а також зумовлена якістю інституційного середовища для ведення бізнесу в цій сфері. Таким чином, існує потреба в перегляді діючого механізму фінансового забезпечення розвитку лісового господарства в Україні, удосконаленні його принципів роботи та зміни концептуальних основ функціонування такого механізму.

У дисертаційній роботі обґрунтовано основні положення функціонування та трансформації механізму фінансового забезпечення розвитку лісового господарства, визначено мету його реалізації, конкретизовано базові суб'єкти, які беруть участь у його роботі (органи державної влади, лісогосподарські підприємства, фінансово-кредитні установи), об'єкт (процес фінансового забезпечення розвитку лісового господарства), методи та відповідні їм інструменти, принципи, зміна та розширення спектра яких такими принципами: транспарентності, інформатизації, самостійності, мотивації, екологізації, дозволяє удосконалити інституційні умови для фінансування діяльності лісогосподарських підприємств.

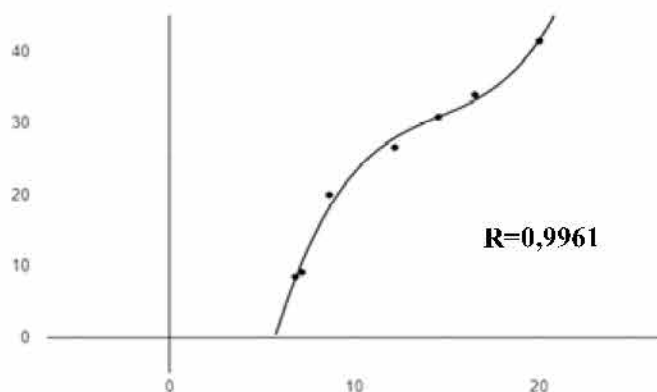
Наявність системних проблем у формуванні фінансового забезпечення для розвитку галузі лісового господарства зумовлює необхідність розробки заходів, спрямованих на його вдосконалення. У дисертаційній роботі було запропоновано та обґрунтовано відповідні пропозиції, здійснено їх поділ на дві групи залежно від управлінського рівня їх реалізації: 1) *макросистемні*: зміна моделі фінансування лісогосподарських підприємств, надання цим підприємствам вищого рівня фінансової самостійності; впровадження програмно-цільового способу бюджетного фінансування; формування інституційної бази для впровадження механізмів державно-приватного партнерства для підвищення обсягів залучення інвестицій у цю сферу; зміна мотивації керівників лісогосподарських підприємств та надання більшої фінансової підтримки найкращим за результатами роботи суб'єктам господарювання; розроблення та затвердження державної програми фінансування робіт відтворення та охорони лісів, локалізації пожеж, локалізації осередків шкідників і захворювання лісу; сприяння доступності позикових коштів для лісогосподарських підприємств, виділення відповідних ресурсів для часткового погашення відсотків за позиками; сприяння поглиблення співпраці між фінансовими установами та лісогосподарськими підприємствами за активної участі Державного агентства лісових ресурсів України; 2) *мікросистемні*: підвищення ефективності використання доступних власних фінансових ресурсів; зростання кваліфікації, знань керівників лісогосподарських підприємств у частині залучення позикових коштів; ідейність та зацікавленість у реалізації спільних проєктів з іншими суб'єктами господарювання щодо розширення виробничих можливостей лісогосподарських підприємств та отримання додаткових доходів.

З метою виявлення основних специфічних особливостей у фінансовому стані лісогосподарських підприємств у дисертації застосовано економіко-математичне моделювання для визначення кореляційних взаємозв'язків між окремими показниками фінансової діяльності лісогосподарських підприємств, а саме: обсягом виробництва лісової продукції, бюджетними відрахуваннями, що здійснюють такі підприємства, обсягом їхнього чистого прибутку, експортом продукції та розміром капітальних інвестицій, що залучені такими суб'єктами господарювання (рис. 6).

Відповідно до отриманих результатів моделювання встановлено, що в Україні спостерігається досить тісний взаємозв'язок між обсягами виробленої лісової продукції та її експортом, що свідчить про експортноорієнтований розвиток галузі лісового господарства, зростання обсягу відповідної продукції в цій галузі приводить одразу до збільшення експорту ($R = 0,9961$). Також варто звернути увагу на досить сильну кореляцію між обсягами виробленої лісової продукції та розмірами бюджетних відрахувань ($R = 0,9883$). Проте незначний зв'язок між обсягами виробництва окресленої продукції та чистим прибутком лісогосподарських підприємств ($R = 0,9501$) демонструє незбалансованість їхнього фінансового розвитку, частково неефективність господарської діяльності та значний податковий тиск на їхню роботу.

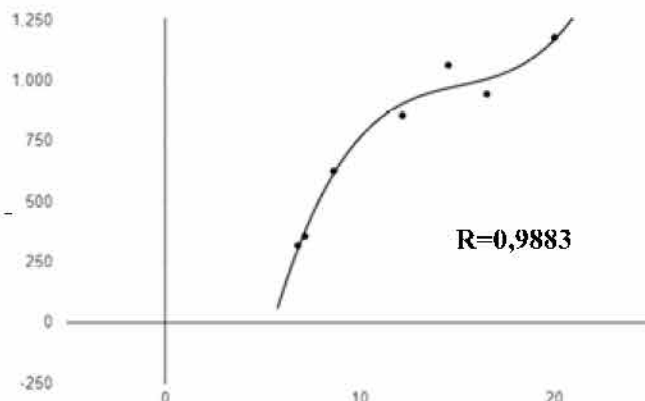

Вплив обсягу виробництва лісової сировини на обсяги її експорту

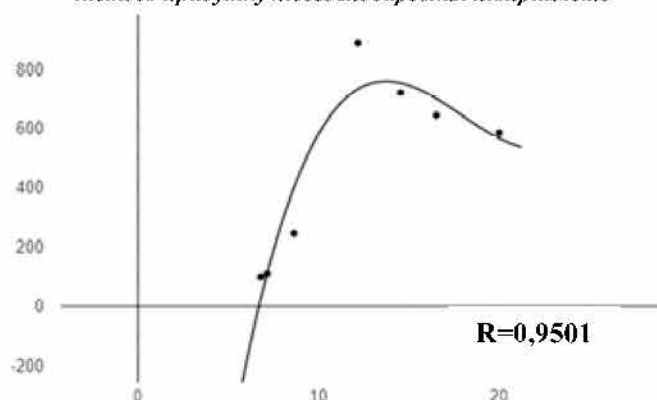
$$E_f = 0,9308 * V_f^3 - 1,3443 * V_f^2 + 20,6539 * V_f - 79,8619$$

Вплив обсягу виробництва лісової сировини на обсяги бюджетних відрахувань лісгосподарських підприємств

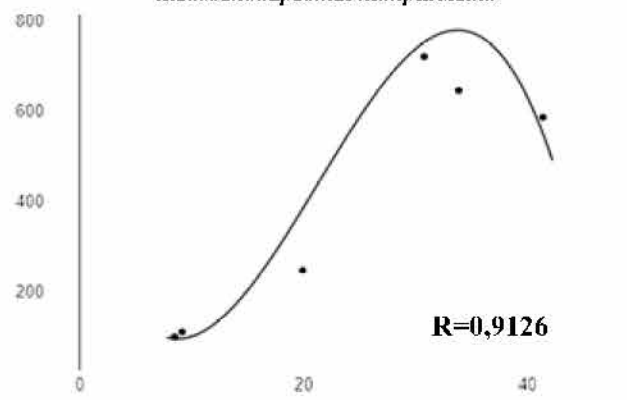
$$B_f = 0,9104 * V_f^3 - 41,3992 * V_f^2 + 645,1194 * V_f - 2459,115$$

Вплив обсягу виробництва лісової сировини на обсяг чистого прибутку лісгосподарських підприємств

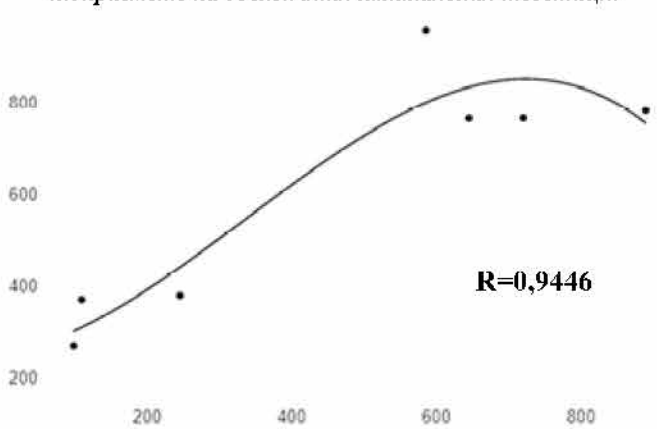
$$Inc_f = 0,7815 * V_f^3 - 42,0581 * V_f^2 + 713,3347 * V_f - 3128,1662$$

Вплив обсягу експорту на розмір чистого прибутку лісгосподарських підприємств

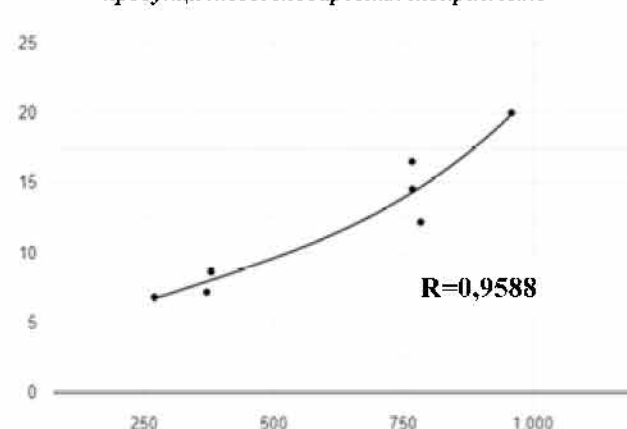
$$Inc_f = -0,0873 * E_f^3 + 5,5628 * E_f^2 - 77,1061 * E_f - 401,4317$$

Вплив обсягу чистого прибутку лісгосподарських підприємств на обсяги їхніх капітальних інвестицій

$$I_f = -0,0027 * Inc_f^2 + 0,2834 * Inc_f + 250,1944$$

Вплив обсягу капітальних інвестицій на обсяг виробленої продукції лісгосподарських підприємств

$$V_f = 0,0209 * I_f + 2,3553$$

V_f – обсяг виробництва лісгосподарських підприємств; E_f – обсяг експорту продукції лісгосподарських підприємств; B_f – обсяг бюджетних відрахувань лісгосподарських підприємств; Inc_f – обсяг чистого прибутку лісгосподарських підприємств; I_f – обсяг капітальних інвестицій лісгосподарських підприємств

Рис. 6. Регресійні моделі залежності між базовими фінансовими показниками діяльності лісгосподарських підприємств в Україні
Джерело: складено автором.

Відсутність залежності між обсягом чистого прибутку та капітальними інвестиціями окреслених суб'єктів господарювання ($R = 0,9446$) свідчить про незначний рівень їх самофінансування, що призводить до унеможливлення оновлення матеріальної бази, впровадження сучасних інноваційних технологій у галузі лісового господарства. Це лише підтверджує необхідність трансформації існуючого механізму фінансування діяльності лісогосподарських підприємств в Україні.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі узагальнено теоретико-методичні положення та запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо організації системи фінансового забезпечення розвитку лісового господарства в Україні для активізації діяльності лісогосподарських підприємств. Результати виконаного дослідження дозволяють зробити такі висновки теоретичного, методичного та практичного характеру.

1. На основі застосування процесного та динамічного підходів до вивчення особливостей формування та розвитку фінансових відносин у галузі лісового господарства було поглиблено розуміння сутності дефініції «фінансове забезпечення розвитку лісового господарства», яку запропоновано розглядати як сукупність фінансових відносин, які виникають у процесі акумуляції, розпорядження та використання фінансових ресурсів для забезпечення розвитку галузі матеріального виробництва, що вивчає, веде облік і відтворення, охорону й захист лісів, а також здійснює регулювання їх використання з метою задоволення потреб економічних суб'єктів у лісових та пов'язаних із ними інших ресурсів. Це дало можливість ідентифікувати основні ознаки досліджуваної категорії, а саме: процес; суб'єктність; взаємодія; розвиток; поліфункціональність; матеріальна результативність, конкретизувати об'єкт наукового дослідження, сформулювати теоретичне підґрунтя для дослідження системи фінансового забезпечення розвитку лісового господарства.

2. Ґрунтуючись на положеннях системного підходу для теоретичного обґрунтування основ функціонування системи фінансового забезпечення розвитку лісового господарства, було розкрито її природу як окремого, цілісного, складноструктурованого об'єкта, визначено функції, принципи та властивості такої системи. На цій основі було розвинуто наукову аргументацію специфічних рис функціонування галузі лісового господарства та висвітлено особливості фінансового забезпечення діяльності лісогосподарських підприємств в Україні.

3. Результати аналізу сучасних тенденцій розвитку галузі лісового господарства, сформованої моделі її фінансового забезпечення обґрунтували потребу в більш детальному розгляді насамперед неформальних чинників, які здійснюють суттєвий вплив на функціонування лісогосподарських підприємств в Україні. Відповідно виокремлено групу таких чинників, які було систематизовано за допомогою використання таких ознак: рівень локалізації (на державному рівні; на рівні лісогосподарських підприємств), масштаб прояву (галузь лісового господарства та система її фінансового забезпечення).

4. Сформульовано методичні положення до оцінювання стану лісового господарства, шляхом виявлення особливостей розвитку окремих підгалузей лісового господарства (лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві; лісозаготівлі; надання допоміжних послуг у лісовому господарстві; збирання дикорослих недеревних продуктів). Обґрунтовано, що використання окресленої методики дає можливість визначити тенденції діяльності лісогосподарських підприємств і, з урахуванням таких даних, виділити наявні проблеми забезпечення їхнього подальшого розвитку. Використання отриманих результатів також дозволяє визначити ті сфери, фінансування яких необхідно активізувати в першу чергу, оскільки їхній вплив на розвиток усієї галузі лісового господарства є найбільш суттєвим.

5. Проведено комплексний аналіз сучасного стану функціонування галузі лісового господарства, який засвідчив негативний вплив економічної кризи 2014-2015 років на розвиток лісогосподарських підприємств. Реальні показники обсягу виробництва, капітальних інвестицій та чистого прибутку постійно знижуються. Результати застосування методики оцінювання динаміки розвитку лісового господарства лише підтверджують поступове зниження темпів функціонування таких підприємств в Україні. Встановлено, що зниження темпів розвитку окресленої галузі безпосередньо пов'язано з недосконалістю існуючої моделі управління лісогосподарськими підприємствами, механізмами їх фінансування, що не дозволяють таким суб'єктам господарювання розвиватися в сучасних ринкових умовах.

6. Конкретизовано базові тренди фінансової діяльності лісогосподарських підприємств, які визначені на основі аналізу взаємозв'язку між основними фінансовими показниками діяльності таких суб'єктів господарювання, що було реалізовано за допомогою використання кореляційно-регресійного аналізу. Встановлено, що у сфері фінансового забезпечення таких підприємств нині є такі проблеми: високий рівень експорту лісової сировини і наявність залежності ефективності роботи лісогосподарських підприємств від зовнішніх ринків; значні обсяги бюджетних відрахувань, що формує дефіцит фінансових ресурсів для модернізації виробництва; незначні обсяги залучення зовнішніх інвестицій; недостатнє державне фінансування роботи лісогосподарських підприємств; неефективне використання наявних фінансових коштів; відсутність мотивації до постійного розвитку й розширення виробництва тощо.

7. З'ясовано, що активізувати процеси фінансового забезпечення розвитку лісового господарства можна лише за наявності ефективно діючого механізму такого забезпечення. У роботі проведено детальний аналіз окресленого механізму, визначено його структурні елементи: об'єкт, суб'єкти, методи, інструменти, принципи. Встановлено, що для ефективного функціонування такого механізму в сучасних умовах важливим стає необхідність зміни його базових принципів роботи та доповнення їх сукупності, зокрема, такими: транспарентності, інформатизації, самостійності, мотивації, екологізації.

8. Запропоновано основні заходи збільшення обсягів фінансування діяльності лісогосподарських підприємств, які були поділені на детермінанти макросистемного характеру, а саме: трансформація сформованої моделі

фінансового забезпечення лісогосподарських підприємств; зміна підходу бюджетного фінансування через розробку окремих, цільових програм у галузі лісового господарства та фінансування їх виконання; підвищення рівня доступності позикових коштів для розвитку лісогосподарських підприємств, спрощення процедури залучення таких ресурсів; та мікросистемного характеру, які пов'язані безпосередньо з особливостями роботи лісогосподарських підприємств, кваліфікації їхнього керівництва, наявності дієвого бізнес-плану розвитку таких суб'єктів господарювання, вмінням залучати інших суб'єктів для реалізації спільних інвестиційних планів, розширенням власного виробництва та здатністю диверсифікувати джерела надходження фінансових ресурсів з метою підвищення фінансової стійкості роботи таких підприємств.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних:

1. Зінкевич О. В. Трансформація механізму фінансового забезпечення розвитку лісового господарства в умовах ринкової економіки. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 26. Ч. 2. С. 161-165 (1,05 ум. друк. арк.). [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: НБУ ім. В. І. Вернадського, Index Copernicus, Google Scholar].

2. Зінкевич О. В. Науково-концептуальні засади здійснення державного регулювання лісового господарства в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 4(20). С. 228–237. (1,16 ум. друк. арк.). [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: НБУ ім. Вернадського, eLIBRARY.RU, українська науково-освітня мережа «УРАН», реферативна база даних «Україніка наукова», USJ (Ukrainian scientific journals), Index Copernicus; BASE (Bielefeld Academic Search Engine)].

3. Зінкевич О. В. Особливості фінансово-економічного розвитку галузі лісового господарства в Україні. *Фінансові дослідження*. 2019. № 2. URL: <https://fr.stu.cn.ua/tmppdf/195.pdf>. (1,04 ум. друк. арк.). [фахове видання].

4. Дубина М. В., **Зінкевич О. В.** Теоретичні аспекти функціонування та розвитку лісового господарства в Україні. *Бізнес Інформ*. 2020. № 2. С. 187-192. (0,7 ум. друк. арк.). [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Ulrichsweb Global Serials Directory (США), Research Papers in Economics (США), Російський індекс наукового цитування (РІНЦ), Index Copernicus (Польща), Directory of Open Access Journals (DOAJ), Academic Journals Database, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index (OAJI), GetInfo, BASE (Bielefeld Academic Search Engine), OpenAire і OpenAIREplus, WorldCat, Library Hub Discover, Соціонет (Socionet), Open Access Library, J-Gate, Google Scholar, Research Bible (Японія)]. *Особистий внесок автора: обґрунтовано особливості функціонування галузі лісового господарства в Україні (0,5 ум. друк. арк.)*

5. Зінкевич О. В. Застосування системного підходу до дослідження сутності державного регулювання лісового господарства. *Проблеми економіки*. 2020. № 1(43). С. 68–75. (0,9 ум. друк. арк.). [фахове видання; міжнародні

наукометричні бази: Ulrichsweb Global Serials Directory, RePEc (Research Papers in Economics), Російський індекс наукового цитування (РІНЦ), Index Copernicus, Directory of Open Access Journals (DOAJ), EBSCOhost, Academic Journals Database, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index (OAJI), GetInfo, BASE (Bielefeld Academic Search Engine), OpenAire і OpenAIREplus, WorldCat, Library Hub Discover, Соціонет (Socionet), ResearchBib, ProQuest].

6. Зінкевич О. В. Сутність та особливості фінансового забезпечення розвитку лісового господарства в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 1(21). С. 124–131 (0,9 ум. друк. арк.). [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: НБУ ім. Вернадського, eLIBRARY.RU, українська науково-освітня мережа «УРАН», реферативна база даних «Україніка наукова», USJ (Ukrainian scientific journals), Index Copernicus; BASE (Bielefeld Academic Search Engine)].

Опубліковані праці апробаційного характеру:

7. Зінкевич О. Концептуальні положення трансформації механізму фінансового забезпечення розвитку лісового господарства в Україні. *Юність науки – 2017: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 26-27 квітня 2017 р.). Чернігів: ЧНТУ, 2017. С. 129-130. (0,15 ум. друк. арк.).

8. Зінкевич О. Особливості розвитку лісового господарства в Україні. *Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економіко-управлінські, правові та соціокультурні аспекти*: збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених (м. Чернігів, 17 грудня 2019 р.). Чернігів: ЧНТУ, 2019. С. 81–82. (0,2 ум. друк. арк.).

9. Зінкевич О. Особливості здійснення державного регулювання у галузі лісового господарства в Україні. *Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 12-13 квітня 2019 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2019. С. 93-95. (0,1 ум. друк. арк.).

10. Зінкевич О. Наукові підходи до розуміння сутності категорії «державне регулювання економіки». *Сучасні правові системи світу: тенденції та фактори розвитку*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 23-24 серпня 2019 р.). Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2019. С. 65–67. (0,2 ум. друк. арк.).

11. Зінкевич О. Понятійно-категоріальний апарат дослідження сфери лісового господарства. *Підприємництво та бізнес-адміністрування*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Харків, 01-28 лютого 2020 р.). Харків: / ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. Харків, 2020. С. 166–170. URL: <https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/view/2544/2417> (0,3 ум. друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Зінкевич О. В. Фінансове забезпечення розвитку лісового господарства в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Національний університет «Чернігівська політехніка» МОН України, Чернігів, 2020.

У дисертації досліджено сутність системи фінансового забезпечення розвитку лісового господарства, визначені її властивості та принципи формування і функціонування, систематизовано базові чинники, що впливають на розвиток такої системи. Також було здійснено комплексне дослідження поточного стану галузі лісового господарства, запропоновано методичний підхід до аналізу фінансового забезпечення розвитку лісового господарства та охарактеризовано основні проблеми, що уповільнюють процес залучення фінансових ресурсів лісгосподарськими підприємствами в Україні.

У роботі визначено та формалізовано композицію структури механізму фінансового забезпечення розвитку лісового господарства, уточнено мету його функціонування, функції, базові компоненти, методи та відповідні їм інструменти, принципи його побудови. Також було запропоновано прикладні заходи щодо підвищення обсягів фінансування діяльності лісгосподарських підприємств в Україні та проведено економіко-математичне моделювання кореляції між обсягами фінансування лісгосподарських підприємств та результатами їхньої роботи.

Ключові слова: фінансове забезпечення, лісове господарство, лісгосподарське підприємство, система фінансового забезпечення розвитку лісового господарства, фінансування лісгосподарського підприємства.

АННОТАЦИЯ

Зинкевич А. В. Финансовое обеспечение развития лесного хозяйства в Украине. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. Национальный университет «Черниговская политехника» МОН Украины, Чернигов, 2020.

В диссертации исследована сущность системы финансового обеспечения развития лесного хозяйства, определены ее свойства, принципы формирования и функционирования, систематизированы базовые факторы, влияющие на развитие такой системы. Также было осуществлено комплексное исследование текущего состояния отрасли лесного хозяйства, предложен методический подход к анализу финансового обеспечения развития лесного хозяйства и охарактеризованы основные проблемы, замедляющие процесс привлечения финансовых ресурсов лесохозяйственными предприятиями в Украине.

В работе формализовано композицию структуры механизма финансового обеспечения развития лесного хозяйства, уточнены цель его функционирования, функции, базовые компоненты, методы и соответствующие им инструменты, принципы его построения. Также были предложены прикладные мероприятия по повышению объемов финансирования

деятельности лесохозяйственных предприятий в Украине и проведения экономико-математическое моделирование корреляции между объемами финансирования лесохозяйственных предприятий и результатами их работы.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, лесное хозяйство, лесохозяйственное предприятие, система финансового обеспечения развития лесного хозяйства, финансирование лесохозяйственного предприятия.

ABSTRACT

Zinkevych O. V. Financial support of the forestry development in Ukraine. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economic Sciences by specialty 08.00.08 – Money, Finances and Credit, Chernihiv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Chernihiv, 2020.

Within the dissertation, based on the analysis of scientific papers of domestic and foreign scientists, the essence of the definition of financial support is determined, the nature of forestry as a separate branch of national economy is specified, features of its functioning are described, that allowed us to substantiate the content of the category of financial development of forestry.

The above made it possible to determine the basic features of financial support of the activity of forestry enterprises, which include the following ones : state ownership for all forestry lands; a key role of the state by the formation of investment resources for the development; budget financing by the cost sheet method; deficit of financial resources for innovative development; an opportunity to carry out additional commercial activity on its own and get own costs; tax deductions to the budgets of different levels.

Taking into consideration the main methodological principles of the system approach, the understanding of the essence of the definition of the «financial support system of the forestry development», which is suggested to be considered as an integral object of the research, the process of financial relations formation between various economic subjects arising within the process of accumulation, administration and use of financial resources in order to provide the development of the industry of material production, which studies, carries out the accounting and reproduction, protection and security of forests , as well conducts the regulation of their use in order to satisfy the needs of economic subjects in forestry and related to them resources, are deepened.

In addition, special attention is drawn to the separation, systematization and revealing the basic factors of the development of the financial support system of the forestry development considering its openness and dependence on the conditions of economic environment, in which enterprises of forestry industry operate. Among the above factors, the following groups are determined: political, economic, social, organizational, institutional and informal. Special attention is paid to the substantiation of the nature namely of informal factors and their influence on the forestry industry development.

Results of the statistics analysis in forestry industry certify that in general within the last decade, this sphere of economic activity has been rapidly developing,

decreasing the pace of own production only in the periods of the origination and development of complicated, unpredictable and difficult for prognosing dissipative processes in the economic system of the country.

In 2018 in Ukraine, 983 forestry enterprises were in operation, which produced their products for the total sum UAH 20,01 billion, it should be noted that within 2010-2018, the number of the above enterprises in Ukraine constantly changed, however, that did not influence the positive trend of the production growth in the field of forestry. In addition, the above data state that in 2018, the mentioned economic subjects could attract in their own development UAH 958 million of capital investments, and these sources were both their own sources, and additional volumes of financing from other economic subjects. We would like to note that within 2010-2018, a positive trend of the growth of these investments is observed. However, taking into consideration the devaluation factor the national currency in 2014-2015, it can be stated that there is a significant reduction of investments in forestry. In 2018, the volume of the above resources made the total sum UAH 35 million, which corresponds to the indicators of 2015 and 2012.

In order to understand system tendencies in the development and its financial support system, based on the use of the quantitative parameters of the basic indicators of the operation of forestry enterprises, the methodical approach to the assessment of the dynamics of the development is developed, which is proposed to be determined by the calculation of individual indicators of the development of separate branches of forestry. Results of the conducted research certify that in 2018, the index of the forestry development in Ukraine made 1.03, which makes more than similar indicators of 2016-2017 (0.89 and 0.94 correspondingly). However, comparing the data of 2014-2015, we can state a considerable decrease of the above industry development in Ukraine. Rapid decrease of the indicator of the above index is connected in first turn with the decrease of the economic activity in the field of forestry, since the total volume of the production of forestry enterprises for more than 70,0 percent depends on the active operation of these economic entities in this sphere. The decrease of the dynamics of the development index of forestry from 2.05 in 2015 to 0.88 in 2016 had a great destructive influence on the indicator of the general index of the dynamics of the forestry development in Ukraine.

Within the paper, a composition of the mechanism structure of the financial support system of the forestry development is determined and formalized, the purpose of its functioning, functions, the basic components, methods and correspondent to them instruments, principles of its construction are specified. In addition, applied principles concerning the increase of the volumes of financing of the activity of forestry enterprises in Ukraine are proposed, and the economic-mathematical modelling of the correlation between the volumes of financing of forestry enterprises and the results of their operation is carried out.

Key words: financial support, forestry, forestry enterprise, financial support system of forestry development, financing of forestry enterprise.